

STORTINGET

Innst. 37 L

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 120 L (2022–2023)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (opphevelse av minstegrensen for rett til medlemskap)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmes forslag til endringer i:

- lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse
- lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.
- lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere.

I dag er minstegrensen for rett til medlemskap i Statens pensjonskasse, apotekordningen og sykepleierordningen at arbeidstiden utgjør 20 pst. eller mer av full stilling.

Det foreslås at denne minstegrensen for rett til medlemskap i de tre pensjonsordningene oppheves.

Videre foreslås det at minstegrensen for rett til medlemskap i lov 12. februar 2010 nr. 4 om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskapshjem eller spesialisert fosterhjem oppheves. I dag er det et krav om at godtgjørelsen skal utgjøre 20 pst. eller mer av godtgjørelse for et heltidsoppdrag. Det foreslås også en opphevelse av bestemmelsen om at oppdragstaker som utfører annet arbeid, mister retten til medlemskap i pensjonsordningen.

Det vises til proposisjonens kapittel 2, der bakgrunnen for lovforslaget er nærmere redegjort for.

Lovforslaget ble sendt på høring med frist 30. september 2022. Til sammen 22 instanser og to privatpersoner kom med merknader til høringsnotatet.

Det vises til proposisjonens kapittel 4, der gjeldende rett er beskrevet for:

- Statens pensjonskasse
- Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv.
- Pensjonsordningen for sykepleiere
- Pensjonsordningen for oppdragstaker i statlig beredskapshjem eller spesialisert fosterhjem
- Pensjonsordningen for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett.

I proposisjonens kapittel 5 er det en oversikt over antall ansatte med stillingsandel under 20 pst. av full stilling. Oversikten gir et bilde av hvor mange som kan bli berørt av at minstegrensen fjernes.

Det vises til proposisjonens kapittel 6, der høringsforslaget og høringsinstansenes syn og departementets vurdering er detaljert redegjort for når det gjelder:

- Harmonisering og forenkling av regelverk
- Støtter pensjonsreformens mål
- Likestillingsmessige konsekvenser
- Kombinasjon av pensjonsuttak og lav stillingsandel
- Samordning av tjenestepensjon fra bruttoordningen med folketrygden
- Utbetaling av små beløp
- Inntektskrav
- Virkningstidspunkt
- Pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskapshjem eller spesialisert fosterhjem.

Når det gjelder operapensjonsloven, foreslås det ikke endringer i den.

Når det gjelder forholdet til AFP, vil forslaget i liten grad påvirke retten til AFP.

Det vises til proposisjonens kapittel 7, der de økonomiske konsekvenser blir belyst, inkludert konsekvenser for den enkelte og administrative konsekvenser som følge av at minstegrensen for rett til medlemskap i Statens pensjonskasse fjernes. Konsekvensene er vurdert opp mot gjeldende rett. Kapitlet belyser også de likestillingsmessige konsekvensene.

Det foreslås at lovendringen trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det legges til grunn at forslagene kan tre i kraft fra 1. januar 2024.

1.2 Departementets forslag

Det foreslås at dagens minstegrense på 20 pst. av full stilling i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene oppheves. Dette gjelder rett til medlemskap i Statens pensjonskasse, pensjonsordning for apotekvirksomhet og pensjonsordning for sykepleiere. Oppheving av minstegrensen i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene innebærer at det blir gitt rett til medlemskap for stillingsandeler under 20 pst. av full stilling. Inn under retten til medlemskap i Statens pensjonskasse faller også oppdragstaker i statlig beredskapshjem eller spesialisert fosterhjem.

Forslag om å fjerne dagens minstegrense på 20 pst. av full stilling i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene medfører en harmonisering med regelverket i privat og kommunal tjenstepensjon og vil innebære at man får like medlemskapskriterier når det gjelder krav til stillingsandel for innmelding på tvers av sektorer.

En opphevelse av minstegrensen på 20 pst. av full stilling vil få betydning for pensjonsutbetalingen til dem som i kortere eller lengre perioder er registrert med medlemskap i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene i lavere stillingsandel enn 20 pst. av full stilling. Fjerning av minstegrensen for rett til medlemskap i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene vil dermed komme alle med små stillinger til gode – en gruppe som særlig består av unge, studenter og kvinner.

Det foreslås at minstegrensen for rett til medlemskap oppheves i de tre pensjonsordningene Statens pensjonskasse, pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. og pensjonsordningen for sykepleiere. Det vises til forslag om endringer i:

- lov om Statens pensjonskasse § 5 første og andre ledd og § 46 andre ledd
- lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 1 første og andre ledd

- lov om pensjonsordning for sykepleiere § 3 første ledd og i § 11 tredje ledd.

Videre foreslås det at minstegrensen for rett til medlemskap i lov 12. februar 2010 nr. 4 om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskapshjem eller spesialisert fosterhjem oppheves. Det vises til lovforslaget om endringer i lovens § 1 andre ledd og § 3 andre ledd.

2. Komiteens behandling

Som ledd i komiteens behandling ble det åpnet for skriftlige innspill. Det kom ingen skriftlige innspill.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Per Vidar Kjølmoen, Tuva Moflag, Anette Trettebergstuen og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Tor Inge Eidesen og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø og lederen Freddy André Øvstegård, og fra Rødt, Mímir Kristjánsson, viser til Prop. 120 L (2022–2023) Endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (opphevelse av minstegrensen for rett til medlemskap), der det foreslås at dagens minstegrense på 20 pst. av full stilling i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene oppheves. Komiteen påpeker at endringene vil berøre Statens pensjonskasse, pensjonsordningen for apotekvirksomhet og pensjonsordningen for sykepleiere. Det foreslås også en opphevelse av en tilsvarende bestemmelse i pensjonsordningen for oppdragstaker i statlig beredskapshjem eller spesialisert fosterhjem.

Komiteen viser til Stortingets behandling av Innst. 51 L (2021–2022), jf. Prop. 223 L (2020–2021) Endringer i pensjonslovgivningen mv. (pensjon fra første krone og dag, garanterte pensjonsprodukter), der det 22. desember 2021 ble vedtatt at det fra 1. januar 2022 skulle gis opptjening fra første krone og første dag i private tjenstepensjonsordninger.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at avviklingen av kravet om 20 pst. stilling for rett til medlemskap i en offentlig pensjonskasse er viktig for å sikre alle arbeidstakere rett til pensjon fra første krone. Flertallet viser til at det i tråd med målsettingene i Hurdalsplattformen

om pensjon fra første krone ble innført rett til pensjon fra første krone i privat sektor i 2022. Å sikre opptjening for alt arbeidet man utfører, var et viktig prinsipp da pensjonsreformen ble utformet, og lovendringene som nå behandles, er en naturlig oppfølging av dette prinsippet.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at KLP og Statens pensjonskasse (SPK) ga høringsinnspill til departementet der de understreket behovet for å sikre tilstrekkelig tid før det nye regelverket trer i kraft. Dette flertallet viser videre til at Norsk Sykepleierforbund (NSF) også påpekte dette i sitt høringsinnspill til komiteens behandling og da understreket at dette var viktig av hensyn til deres medlemmer som arbeider i stillingsbrøker lavere enn 20 pst. og vil trenge tid til å tilpasse seg de nye reglene. Dette flertallet viser til at det foreslås at lovendringene trer i kraft når Kongen bestemmer, og legger til grunn at departementet sikrer at dette gjøres på en hensiktsmessig måte, slik at både pensjonskasser og brukere gis tid til å tilpasse seg de nye reglene.

Dette flertallet mener derfor at de nye reglene ikke bør tre i kraft før tidligst 1. juli 2024.

Dette flertallet viser videre til NSF's høringsinnspill til departementet om å ivareta pensjonerte sykepleiere som fortsetter å stå i arbeid i stillinger som er lavere enn 20 pst., slik at pensjonen ikke påvirkes av lønnsinntekten. NSF har foreslått ulike mulige endringer for å gjøre det mulig for denne gruppen å fortsette i små stillinger uten å få avkortet pensjon. NSF foreslår blant annet tilpasninger av ordningen med pensjonistlønn slik at den i større grad kan knyttes til lønnsnivå før man starter uttak av pensjon. Dette flertallet mener at bruk av differensierte satser for pensjonistlønn kan være et godt grep for å styrke yrkesinsentivene for disse gruppene. Det er likevel viktig at nivået på pensjonistlønn ikke settes så høyt at det lønner seg å ta ut pensjon og gå over i jobb med pensjonistlønn.

Dette flertallet mener at selv om det generelt bør være et sammenfall mellom grensen for medlemskap og når pensjonen blir avkortet, bør det tas hensyn til at det i dag gjøres et verdifullt arbeid av eldre sykepleierpensjonister som det vil være uheldig at faller bort som følge av regelendringene. Dette flertallet ber derfor regjeringen om å legge til rette for å videreføre et unntak for innmelding i pensjonsordning for pensjonerte sykepleiere eller på annen måte bidra til insentiver for at sykepleiere kan stå lenger i jobb.

Dette flertallet mener at behovet for helsepersonell tilsier at departementet, med rimelige avgrensninger, må ivareta at sykepleiere som ellers ville gått ut av arbeidslivet, heller står videre i arbeid i redusert stilling. Dersom det er behov for en forskriftshjemmel for å

unnta grupper av eldre sykepleiere, bes regjeringen fremme forslag om dette før lovendringer trer i kraft.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at regjeringen Solberg i 2021 fremmet en proposisjon om innføring av pensjon fra første krone fra 2023. Disse medlemmer er derfor positive til at regjeringen Støre har fulgt opp dette i Hurdalplattformen og i Stortinget. Forslaget i denne proposisjonen om å fjerne kravet om 20 prosent stilling for medlemskap i Statens pensjonskasse er en naturlig oppfølging av prinsippet om pensjon fra første krone.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at pensjonerte sykepleiere har gode insentiver for å jobbe i mindre stillinger i det offentlige, herunder vurdere unntak for innmelding i pensjonsordningen for sykepleiere. Dette bør gjøres i samråd med partene, og regjeringen skal komme tilbake til Stortinget før lovendringen trer i kraft.»

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener det bør utredes om offentlig godkjente sykepleiere ansatt i bemanningsforetak og som leies ut til institusjoner under sykepleierpensjonsloven, også bør være medlemmer i pensjonsordningen for sykepleiere.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om offentlig godkjente sykepleiere ansatt i bemanningsforetak og som leies ut til institusjoner under sykepleierpensjonsloven, også bør være medlemmer i pensjonsordningen for sykepleiere.»

Komiteens medlemmer fra Høyre er svært urolige for konsekvensene av å pålegge sykepleiere ansatt i bemanningsbyrå, og som leies inn til institusjoner under sykepleierloven, å innmeldes i Statens pensjonskasse. Disse medlemmer viser til at helsevesenet er unntatt for de generelle innstrammningene i innleieregelverket med den begrunnelse at det ikke er mulig å sikre et forsvarlig helsetilbud uten bruk av innleid arbeidskraft. En naturlig konsekvens av disse endringene vil være at pensjonerte sykepleiere som er ansatt i bemanningsbyrå, dermed vil velge bort oppdrag ved offentlige sykehus. Disse medlemmer mener det er svært problematisk om Stortinget vedtar endringer som kan føre til en lavere tilgang på arbeidskraft innenfor helsesektoren. Videre stiller disse medlemmer

seg kritiske til en forskjellsbehandling av pensjonerte sykepleiere og andre som er pensjonert fra offentlig sektor, og som dermed fritt kan jobbe i privat sektor uten avkortning av pensjonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet deler Norsk Sykepleierforbunds bekymring for at innføring av foreslåtte lovendringer vil gå ut over pensjonerte sykepleiere som jobber på pensjonistvilkår.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med lovendringer slik at sykepleiere som mottar alderspensjon etter kapittel 4 eller tjenestepensjonsberegnet AFP etter § 7 tredje ledd, ikke skal gjeninnmeldes i ordningen, med mindre vedkommende har arbeidet i minst 168 timer i løpet av kvartalet.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti støtter lovfestingen av pensjon fra første krone. Disse medlemmer viser videre til innspill fra Norges Sykepleierforbund om problemstillinger knyttet til bemanning i helsevesenet som følge av regelendringene i dette forslaget. Disse medlemmer deler denne bekymringen og ber regjeringen følge opp innspillene om å gjøre avbøtende tiltak for pensjonerte sykepleiere, som å tillate at pensjonerte sykepleiere kan jobbe i inntil 167 timer i kvartalet på samme måte som pensjonerte leger, å tilpasse pensjonistlønn sånn at den i større grad knyttes til lønnen man hadde før pensjonering, samt å utrede en ny beredskapshjemmel i sykepleierpensjonsloven slik at sykepleiere kan jobbe uten avkortning i pensjonen i situasjoner med ekstraordinært personellbehov, herunder i tilfeller knyttet til helseberedskapsloven, og komme tilbake til Stortinget på egnet vis.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at mange sykepleiere i dag arbeider i små stillinger ved siden av å motta alderspensjon. En konsekvens av å senke innmeldingsgrensen er at disse sykepleierne vil bli trukket i pensjon. Det er derfor grunn til å frykte at mange vil slutte å jobbe når regelendringene trer i kraft.

Dette medlem viser til Navs siste bedriftsundersøkelse, som viser at sykepleiere er de yrkesutøverne det er størst mangel på, og at det er behov for nesten 5 000 flere sykepleiere. I en slik situasjon er det uansvarlig å innføre regler som kan forsterke sykepleiermangelen ytterligere. I ytterste konsekvens kan det gå ut over liv og helse.

Dette medlem viser til innspillene fra Unio og Sykepleierforbundet og at organisasjonene foreslår tiltak som gjør at innmeldingsgrensen kan senkes uten at det vil medføre at sykepleierne som i dag jobber i mindre stillinger, blir trukket i pensjon.

Dette medlem viser til at Unio foreslår en lovendring som gjør at sykepleiere ikke taper pensjon på å jobbe dersom det er ekstraordinær mangel på folk. Videre foreslår organisasjonen at det kan settes en pensjonistlønn for sykepleiere som ligger nærmere deres ordinære lønn, og at pensjonerte sykepleiere gis adgang til å jobbe like mye som sykehusleger før pensjonen avkortes. Dette medlem mener at regjeringen bør vurdere disse tre tiltakene.

Dette medlem viser til høringsinnspillet fra KLP, pensjonsleverandøren til sykepleierne. KLP ønsker at ikrafttredelse av lovendringene først skjer 12 måneder etter vedtak for å få tilstrekkelig tid til nødvendig systemutvikling.

Dette medlem mener at regjeringen bør forsikre seg om at man ikke mister verdifull arbeidskraft før de nye reglene trer i kraft.

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med lovendringer slik at sykepleiere som mottar alderspensjon etter kapittel 4 eller tjenestepensjonsberegnet AFP etter § 7 tredje ledd, ikke skal gjeninnmeldes i ordningen, med mindre vedkommende har arbeidet i minst 168 timer i løpet av kvartalet.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding A og B I fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Tilrådingen B II fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

A.

vedtak til lov

om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (opphevelse av minstegrensen for rett til medlemskap)

I

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

§ 5 første ledd skal lyde:

Arbeidstakere *ansatt* i statens *tjeneste* er medlemmer av *Pensjonskassen*.

§ 5 andre ledd andre punktum oppheves.

§ 46 andre ledd skal lyde:

Når en arbeidstaker samtidig har arbeid som omfattes av annen pensjonsordning som Pensjonskassen har sluttet overenskomst med etter første ledd, kan partene også slutte overenskomst *om fastsetting* av pensjonsgrunnlag, beregning og utbetaling av pensjon.

II

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd skal lyde:

Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. *omfatter*, med de unntakene som følger av denne *loven*, *apotekere* og *arbeidstakere* tilsatt ved *apotek*.

§ 1 andre ledd oppheves. Nåværende § 1 tredje og fjerde ledd blir andre og tredje ledd.

III

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd skal lyde:

Unntatt fra medlemskap er *sykepleiere* som gjør tjeneste på pensjonistvilkår. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om tjeneste på pensjonistvilkår.

§ 11 tredje ledd skal lyde:

Løpende alderspensjon reduseres eller faller bort dersom pensjonisten på ny tar innskuddspliktig *stilling*.

IV

I lov 12. februar 2010 nr. 4 om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskapshjem eller spesialisert fosterhjem gjøres følgende endringer:

§ 1 andre ledd oppheves.

§ 3 andre ledd andre punktum oppheves.

V

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

B.

I

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at pensjonerte sykepleiere har gode incentiver for å jobbe i mindre stillinger i det offentlige, herunder vurdere unntak for innmelding i pensjonsordningen for sykepleiere. Dette bør gjøres i samråd med partene, og regjeringen skal komme tilbake til Stortinget før lovendringen trer i kraft.

II

Stortinget ber regjeringen utrede om offentlig godkjente sykepleiere ansatt i bemanningsforetak og som leies ut til institusjoner under sykepleierpensjonsloven, også bør være medlemmer i pensjonsordningen for sykepleiere.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 31. oktober 2023

Freddy André Øvstegård

leder

Gisle Meininger Saudland

ordfører

